

10. Absolutizem

Literatura: S. Vilfan, Uvod v pravno zgodovino, str. 101 – 111
S. Vilfan, Pravna zgodovina Slovencev, str. 342-347, 365-387,
S. Vilfan, Zgodovinska pravotvornost in Slovenci, str 211-214,

Absolutizem je sistem vladavine, ki v Evropi zaznamuje predvsem 17. in 18. stol. Zanj je značilno, da je absolutni vladar nevezan na stanovne pri izvajanju oblasti. Predvsem iz verskih bojev zaradi reformacije pride vladar praviloma kot zmagovalec, kar se kaže v tem, da tudi tam, kjer stanovne še sklicujejo, tem lahko vsili svojo voljo. V mnogih državah v 18. stol. sam z lastnim uradniškim aparatom ustvarja nov pravni sistem. Kljub absolutni oblasti, pa vladar ne odpravlja fevdalizma, temveč z reformami blaži najbolj negativne in preživete značilnosti fevdalne ureditve. Patrimonialne oblasti ne odpravlja, ker nima denarja, za plačilo uradništva, ki bi ga nadomestilo.

V absolutizmu se uveljavi pojem državnega interesa, ki ga pojmujejo predvsem kot moč države. Ta je povezana z ustvarjanjem naborniške vojske, za katero pa so potrebna velika sredstva. Zato je to doba razcveta raznih gospodarskih teorij, s pomočjo katerih naj se poveča gospodarska moč države. Moč države so skušali povečati tudi z reformami uprave, ki naj bi državo povezala v čvrstejšo politično tvorbo. Zato vladar na stopnji nad patrimonialnim gospostvom ustvarja nove upravne organe, v katerih zaposluje šolane pravnike, ki postajajo njegova opora in so prepoznavni znak absolutistične države. Absolutistična država nase jemlje tudi vedno več pristojnosti. Reforme se dogajajo tudi v imenu razumnega naravnega prava.

Pravno pomembne so spremembe položaja podložnikov. Njihov položaj se izboljšuje, ker želi država več pridobiti. V tem omejuje patrimonialne gospode in priznava podložnikom več gospodarskih pravic, kar na koncu pripelje do njihove osebne osvoboditve.

I Časovni okvir in bistvene značilnosti

Zadnjih 200 let fevdalizma v znaku reformiranja in delne odprave fevdalne ureditve. Absolutizem, absoluten = nevezan. Zaton stanov

Vrste absolutizma: politični – vladar stanovom svojo voljo vsili, stare oblike še živijo, pravni – vladar ustvarja pravo brez stanov, ponekod jih ne sklicuje, drugod razpusti, reformni absolutizem v vzhodni Evropi: Prusija, Rusija, habsburške dežele – volja zakonodajalca in omejevanje patrimonialne oblasti tako, da je ta postajala pridobitno manj privlačna
Cilji reform – državni interes (raison d'état. Staatsraison) je krepitev države, vojaška moč in potrebe po ljudeh in denarju, spremembe v organizaciji vojske – stalna vojska in topovska hrana, populacionizem in kameralizem, stalne potrebe po dragih kovinah in merkantilizem, pok prvih špekulantskih balonov in fiziokratizem.

Racionalizem in naravno pravo

II. Rast uradniškega aparata in ustvarjanje upravnih enot

V prvi fazi ni večjih organizacijskih sprememb pač pa se poveča ugled in moč vladarjevih organov. Vladar lahko brez odpora nastavlja uradnike v svoji sferi in na stopnjah, kjer ni drugih (predvsem stanovskih ali patrimonialnih) organov oblasti.

Organi oblasti, ki so se razvili v srednjeveški državi:

Patrimonialna oblast na najnižji stopnji zemljiških gospostev in deželska sodišča

Deželnoknežji (vicedom) in stanovski (stanovi in stanovski odbor) organi na stopnji dežele

Centralni cesarski organi (kancler, državno komorno sodišče) in državni zbor

Novi oblastni organi:

Organi za več dežel iz centralnih organov po delitvi habsburških dežel, obdobje francoske uprave, guberniji za več dežel; zgodnji primeri ločitve sodstva od uprave na višjih stopnjah

Deželni organi: množica imen za deželnoknežje urade in podreditev centralnim organom, združitev deželnoglavarstva in ograjnega sodišča v deželno sodišče, odprava stanovske uprave, tribunali

Kresije in distrikti

Okraj; naborni sistem – kantoni, naborni okraj: mirovni sodniki; delegirana gosposka in komisarji

Občine; štetje prebivalstva in števni oddelki, jožefinski kataster, rihtarji – župani, komune, omejitve mestnih avtonomij

Deželska sodišča kot ostanek fevdalne ureditve

II Reforme kmečkega položaja

Fiziokratizem in davki – zemljiški katastri kot nove evidence nepremičnin:

terezijanski kataster in njegov domet,

jožefinski kataster ter davčna in urbarialna regulacija,

franciskejski kataster

Maksimiranje tlake

Deljivost kmetij : prepovedi in nasprotujoči si interesi – novačenje in populacionizem – uvedba splošnega dednega prava in odpravščine

Druga prevedba – razlike v primerjavi s prvo: obseg prevedbe (deželno knežja gospostva : vsa gospostva), namen (povečanje fiskalnih dohodkov : povečana davčna moč kmetov

Odprava proste saje z zakonom

Patent o odpravi nesvobode odpravi le osebno plat odvisnosti

Kresije in podložniški odvetniki – odvetnik Lukman; postopek v podložniških zadevah; podložniški kazenski patent in davčna sposobnost kmetov, deželsko in patrimonialno sodstvo-podržavljenje sodstva

Posledice

Dolgodobne: uvedba centralnega državnega aparata in poklicni pravniki, enotna državna zakonodaja in avtonomije, odpravljanje razlik med deli države, temeljne ozemeljske enote in evidence

Srednjedobne: omejitve avtonomij in patrimonialne oblasti

Ključni pojmi:

Absolutizem (politični, pravni, reformni, konzervativni) – Državni interes – Populacionizem – Kameralizem – Merkantilizem – Fiziokratizem- Apalt – Regiment – Gubernij – Kresija – Okraj – Občina (upravna) – Rihtar (Župan) – Števni oddelek – Zemljiški kataster – Podložniški odvetnik – Patent o odpravi nesvobode

Vprašanja:

Karakteriziraj kratko vodilne gospodarske teorije v dobi absolutizma !

Karakteriziraj kratko vodilno pravno teorijo v dobi absolutizma.!

Karakteriziraj kratko vodilne pravne in gospodarske teorije v dobi absolutizma. !

Fiziokratizem in reforme podložniškega položaja

Kaj je bil namen reform podložniškega položaja v absolutizmu in iz katere gospodarske teorije so pri tem izhajali ?

Kje je vladar najlažje in kje najtežje uvajal uradniški aparat ? Zakaj?

Kaj je deželno in kaj deželsko sodišče ?

Kaj so in v katerih zvezah omenjamo deželska sodišča ?

Kaj so zemljiški katastri, kdaj so nastali in njihove osnovne značilnosti ?